

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุเฉพาะกลุ่มกรณีศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นผู้สูงอายุที่ห่วงใยสุขภาพ ซึ่งทำการศึกษาทั้งในด้านสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการดำเนินชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุนี้ โดยเน้นเฉพาะในส่วนของสภาพของที่อยู่อาศัยเป็นประเด็นหลัก นอกจากนี้เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุดังกล่าวต่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุว่าควรมีลักษณะเป็นอย่างไร รูปแบบใด และเห็นด้วยหรือไม่ต่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่จัดสร้างขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ เช่น ชุมชนผู้สูงอายุ (Retirement Community)

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ เป็นการศึกษากลุ่มประชากรเฉพาะกรณี คือ ผู้สูงอายุซึ่งเป็นสมาชิกชมรมร้อยปี-ชีวีเป็นสุข ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป หรือผู้ที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2496 โดยมีรายละเอียดของประชากรดังนี้ (ร่างระเบียบการของชมรมร้อยปี-ชีวีเป็นสุข, 2540)

ชื่อชมรม	:	ชมรมร้อยปี-ชีวีเป็นสุข (Centenarian Club)
สถานที่ตั้ง	:	191/3 ซอยระนอง 1 ถนนพระราม 6 เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
ประธานชมรม	:	ดร. ระเด่น ทักษณา
เลขานุการ	:	นพ. บรรจบ ชุนทสวัสดิกุล
แนวความคิด	:	มนุษย์เราสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขได้ยาวนาน นับตั้งแต่เกิดจนมีอายุถึงหนึ่งร้อยปี หรือกว่านั้น หากได้ประพฤติหรือปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการที่ได้มีการศึกษาและวิจัยกันมาแล้วเป็นอย่างดี
วัตถุประสงค์	:	1. การปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดผลตามปณิธานของชมรม คือ การมีชีวิตรอยู่ถึงหนึ่งร้อยปี หรือมากกว่านั้นอย่างมีความสุข 2. เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 3. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยด้านอายุวัฒนะ

4. เป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างชมรมหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมในแนวเดียวกัน ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
5. ดำเนินกิจกรรมที่นำสังคมมนุษย์ไปสู่แนววิถีชีวิตที่ถูกต้องตามหลัก วิชาอายุวัฒนะ หรือเพื่อให้เกิดผลตามปณิธานของชมรม
6. อื่น ๆ ที่สอดคล้องต้องตามปณิธานของชมรม
- กิจกรรม :
1. จัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการผ่อนคลายความเครียดอย่างถูกต้อง เป็นต้น
  2. จัดให้มีการติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านจดหมายข่าว วารสาร และ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เป็นต้น
  3. จัดให้มีการตอบปัญหาต่าง ๆ โดยทางโทรศัพท์ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์
  4. รวบรวมข้อมูลและนำเสนอแนวทางปฏิบัติของผู้มีอายุยืนยาว ทั้ง ในประเทศ และต่างประเทศเพื่อเป็นแบบอย่างให้นำไปปฏิบัติตาม
  5. แลกส่งข่าวผ่านสื่อมวลชนเพื่อชี้นำสังคมไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกายและการคลาย เครียด หรือด้านอื่น ๆ ตามแต่จะเห็นสมควรในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
  6. กิจการหรือกิจกรรมอื่นใดที่คณะกรรมการบริหารชมรมเห็นสมควร จัดให้มีขึ้น
- จำนวนสมาชิก : ประมาณ 1,000 คน (ที่ยังคงสภาพสมาชิก ณ เวลาทำการวิจัย)
- ลักษณะสมาชิก : บุคคลทั่วไป ทั้งนี้ส่วนใหญ่สมาชิกมีอายุระหว่าง 45-60 ปี

กลุ่มประชากรดังกล่าวมีความน่าสนใจที่จะนำมาศึกษา เนื่องจาก

1. เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ที่มีความห่วงใยสุขภาพ ต้องการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีความสุข
2. เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังสนใจกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการ ทำให้มีสุขภาพที่ดี เช่น การเข้าร่วมสัมมนา
3. เป็นกลุ่มที่มีความรู้ และความสามารถทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี

จึงน่าจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างจากกลุ่มผู้สูงอายุทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้ที่น่าจะมีความรู้ค่อนข้างดี มีความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจ รวมถึงน่าจะตระหนักถึงปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นปัญหาสภาวะแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพผู้สูงอายุ จึงน่าจะมีการวางแผนในเรื่องที่อยู่อาศัยเพื่อให้เหมาะสมกับวัยสูงอายุ ซึ่งจะทำให้การดำเนินชีวิตในวัยสูงอายุเป็นไปด้วยดีและหลีกเลี่ยงอัตราเสี่ยงต่อภาวะทุพพลภาพ

เนื่องจากกลุ่มประชากรดังกล่าวมีจำนวนโดยประมาณ 1,000 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 244 ตัวอย่าง โดยได้อิงตามการกำหนดของ Herbert Arkin and Raymond R. Colton ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (แสดงในตารางที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาตามจำนวนประชากรที่ขอบเขตความเชื่อมั่น 95%

ขนาดของประชากร	จำนวนตัวอย่าง
1,000	244
2,000	278
3,000	291
4,000	299
5,000	303
10,000	313
20,000	318
50,000	321
100,000	321
>500,000	322

ที่มา : Herbert Arkin And Raymond R.Colton. Tables For Statisticians.

(New York : Barnes & Nobels, Inc., 1963) p. 151-152

สำหรับการสุ่มตัวอย่างนั้น เป็นการสุ่มโดยบังเอิญ โดยทำการสุ่ม 3 รอบ ดังนี้

1. ทำการสุ่มตัวอย่างจากสมาชิกที่เข้าร่วมงานสัมมนาของชมรม ทั้งนี้ชมรมมีการจัดสัมมนาสมาชิกเป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่

สมาชิก ซึ่งในช่วงทำการศึกษาี้ ทำการสุ่มตัวอย่างโดยแจกแบบสอบถามให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมงานสัมมนาที่จัดขึ้นที่สวนไผ่สุภาพ สนามเป้า วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวนประมาณ 130 คน ได้แจกและรับแบบสอบถามจากประชากรทั้งหมด และคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จากนั้นทำการบันทึกชื่อสมาชิกที่ได้กรอกแบบสอบถามรอบนี้ไว้ เพื่อคัดออกจากการสุ่มตัวอย่างในรอบที่ 2

2. สุ่มรายชื่อจากฐานข้อมูลสมาชิกชมรมฯ โดยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2496 และมีรายชื่อไม่ซ้ำกับการสุ่มครั้งแรก โดยทำการส่งแบบสอบถามจำนวน 500 ชุดทางไปรษณีย์
3. สำหรับการสุ่มตัวอย่างรอบ 3 เพื่อการสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติม ทำการสุ่มจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เต็มใจให้ที่อยู่ติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมเท่านั้น โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างจากผู้สูงอายุที่แสดงความคิดเห็นเข้ามาที่แตกต่างกัน คือ ผู้สูงอายุที่เห็นด้วยกับการจัดให้มีชุมชนผู้สูงอายุจำนวน 5 ราย และไม่เห็นด้วยจำนวน 5 ราย โดยใช้วิธีติดต่อไปยังผู้สูงอายุทางโทรศัพท์เพื่อขอสัมภาษณ์เพิ่มเติม

3.2 วิธีทำการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ (แสดงในแผนผังที่ 3-1)

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารต่างๆ รวมทั้งการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) โดยผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคิดต่างๆ แล้วนำไปสร้างเครื่องมือวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่าง จากผู้สูงอายุจำนวน 260 ราย และทำการสัมภาษณ์กับผู้สูงอายุซึ่งมีความแตกต่างในความคิดเห็นเพื่อใช้อธิบายข้อเท็จจริงเพิ่มเติม จำนวน 10 ราย จากผู้ให้ความสนใจไปอยู่ชุมชนผู้สูงอายุ 5 ราย และผู้ที่ไม่ให้ความสนใจไปอยู่ชุมชนผู้สูงอายุ 5 ราย โดยการสุ่มโดยบังเอิญ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม อันประกอบไปด้วยข้อคำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด เนื่องจากต้องการความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างอิสระภายใต้

ได้กรอบที่กำหนด นอกจากนี้ ใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามเพิ่มเติม เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในบางประเด็น โดยเฉพาะความคิดเห็นต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมขึ้นมาจากแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยในแบบสอบถามนั้น มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ โดยมีรายละเอียดในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็นหลัก (แสดงในแผนผังที่ 3-2)
2. กำหนดตัวแปรในแต่ละประเด็น โดยวิเคราะห์และคัดเลือกจากแนวความคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำโครงสร้างแบบสอบถามที่ประกอบด้วย ประเด็นหลัก การกำหนดน้ำหนักของแต่ละประเด็น การกำหนดตัวแปรในแต่ละประเด็น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวรรณกรรม (Literature) ที่เกี่ยวข้อง
4. สร้างข้อคำถามและตัวเลือก แล้วจัดพิมพ์
5. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Pilot Test) กับกลุ่มประชากรจริง และกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 50 ชุด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
6. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง โดยออกแบบให้มีการลงรหัส (Code) และกำหนดตัวแปรและค่าตัวแปร เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ ออกแบบให้แบบสอบถามใช้ตัวอักษรที่ใหญ่ มีการระบุชื่อ เบอร์ติดต่อผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อสะดวกในการขอข้อมูลเพิ่มเติม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง โดยได้เริ่มการสำรวจระหว่างวันที่ 3 พฤศจิกายน - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2545 รวมระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้นประมาณ 2 เดือน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ

1. แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้ติดต่อชมรมฯ เพื่อเข้าแจกแบบสอบถามกับสมาชิกชมรมฯ ซึ่งเข้าร่วมการสัมมนาของชมรมฯ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำแจกแบบสอบถามในงานสัมมนา ซึ่งจัดขึ้นวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ณ สวนไผ่สุภาพ สนามเป้า โดยแจกแบบสอบถาม ณ จุดลงทะเบียน และขอรับแบบสอบถามกลับในวันดังกล่าว มีการกำหนดรหัสของแบบสอบถามแต่ละชุด เพื่อสามารถติดตามผู้ตอบในกรณีต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

จำนวนการแจกแบบสอบถามทั้งสิ้น 130 ชุด

จำนวนการส่งกลับ 130 ชุด

คัดเลือกชุดที่สมบูรณ์ที่สุดได้ทั้งสิ้น 75 ชุด

2. จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามเพิ่มเติมทางไปรษณีย์ ภายหลังจากตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยติดต่อขอรายชื่อจากชมรมฯ และจัดส่งพร้อมหนังสือแนะนำและขอความร่วมมือโดยเลขานุการชมรมฯ นพ.บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล เพื่อให้เกิดผลตอบรับที่ดีจากสมาชิกชมรม

จำนวนการส่งแบบสอบถามทั้งสิ้น 500 ชุด

จำนวนการส่งกลับ 256 ชุด

คัดเลือกชุดที่สมบูรณ์ที่สุดได้ทั้งสิ้น 185 ชุด

ในการแจกแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 630 ชุด และได้รับกลับคืนจำนวน 386 ชุด (ร้อยละ 61.2) ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่ตอบกลับมาอย่างสมบูรณ์ที่สุด คือ มีการตอบแบบสอบถามเกือบครบทุกข้อ หรือไม่ตอบเพียงไม่เกิน 5 ข้อ กระจายไปตามส่วนต่าง ๆ ของแบบสอบถามไม่ใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของแบบสอบถาม และเป็นไปตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนด รวมทั้งสิ้น 260 ชุด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ให้ความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางโทรศัพท์ รวมจำนวน 10 ตัวอย่าง โดยคัดเลือกผู้ที่ให้ความสนใจไปอยู่ชุมชนผู้สูงอายุ 5 ราย และผู้ที่ไม่สนใจไปอยู่ชุมชนผู้สูงอายุ 5 ราย ทั้งนี้ ความสนใจไปอยู่ชุมชนผู้สูงอายุ

หรือไม่ นั่นถือเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากจะทำให้ทราบถึงความเห็นของผู้สูงอายุต่อทางเลือกหนึ่งของที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

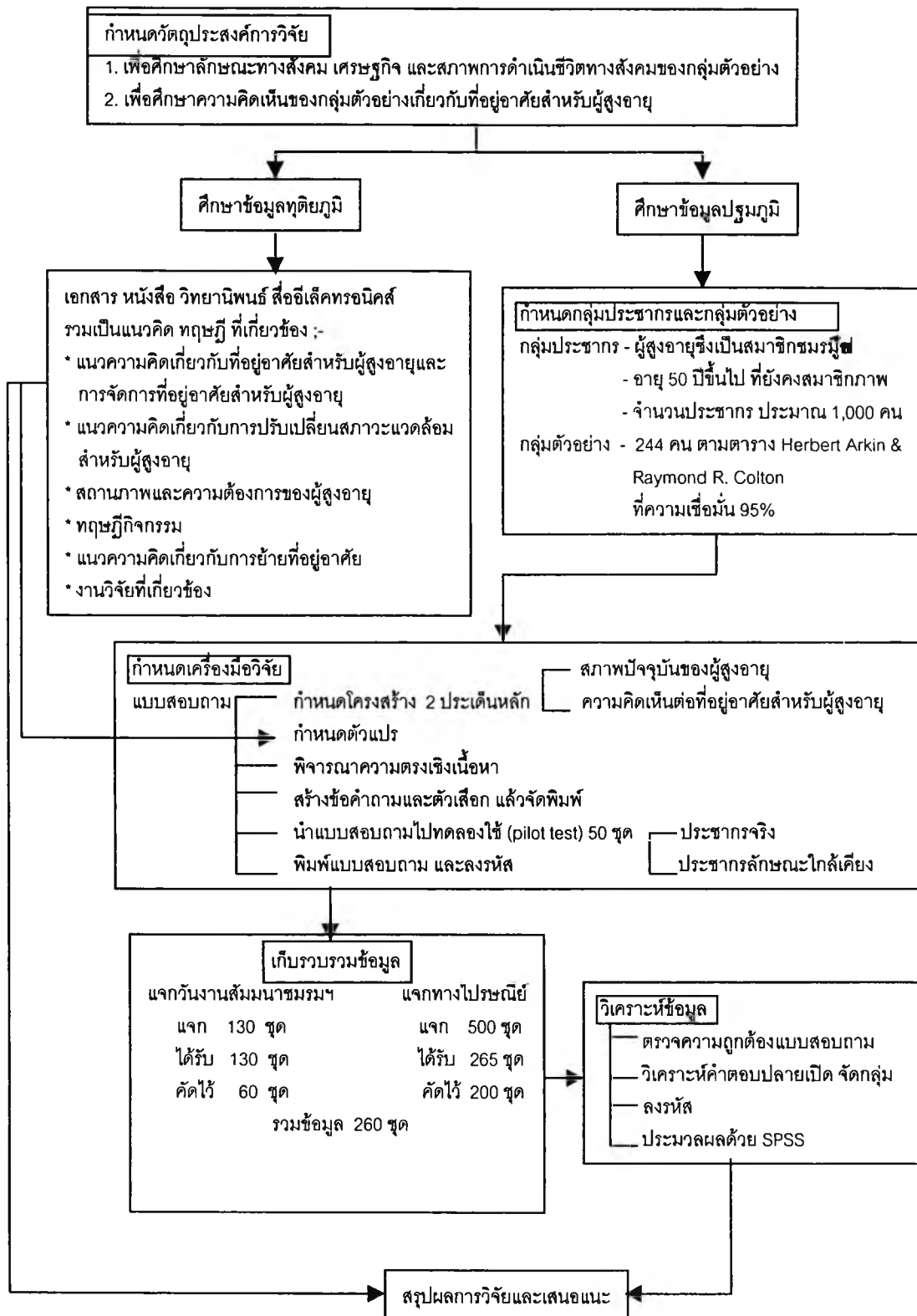
หลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับคืนมาเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามทุกชุดที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของคำตอบ โดยติดต่อเพื่อขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถามในกรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนในบางประเด็นหลัก และคัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก
2. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับคำถามแบบปลายเปิด เพื่อจัดกลุ่มคำตอบ
3. ลงรหัส (Coding) ที่กำหนดไว้แล้วสำหรับคำถามปลายปิด นำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์เพื่อเสนอข้อเท็จจริงทั่วไป เป็นค่าสถิติบรรยาย (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean)
- 3.2 การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางความสัมพันธ์ (Cross tab)

ส่วนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม นั้น ผู้ศึกษาใช้เพื่ออธิบายความคิดเห็นเพิ่มเติม และเขียนรายงานในรูปแบบเชิงพรรณนา

แผนผังที่ 3-1 แสดงวิธีดำเนินการวิจัย เรื่องแนวทางการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา ชุมรมอยู่ร้อยปี

แผนผังที่ 3-2 แสดงการกำหนดประเด็น น้าหนัก และตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัย

